

Sociální služby

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ⇒ účinnost od 1. 1. 2007.
Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.

- ✓ stanovuje podmínky poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci prostřednictvím sociálních služeb a příspěvků na péči,
- ✓ upravuje registr poskytovatelů sociálních služeb,
- ✓ upravuje inspekci poskytování sociálních služeb,
- ✓ přináší změnu financování sociálních služeb,
- ✓ stanovuje předpoklady pro výkon činnosti v sociálních službách a další.
- ✓ přináší změnu názvosloví:
 - **Ústavní péče** ⇒ **zařízení sociálních služeb.**
 - **Ústavy sociální péče** ⇒ **denní stacionáře, týdenní stacionáře, domovy pro osoby se zdravotním postižením.**

Sociální službou se rozumí „činnost nebo soubor činností zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení“ (§ 3a zákona o sociálních službách).

Sociální služby zahrnují (§ 32a zákona o sociálních službách):

- ✓ *sociální poradenství,*
- ✓ *služby sociální péče,*
- ✓ *služby sociální prevence.*

Sociální služby se poskytují v:

- ✓ *pobytové,*
- ✓ *ambulantní,*
- ✓ *terénní formě.*

Klasifikace zařízení sociálních služeb:

Pro poskytování sociálních služeb se zřizují tato zařízení sociálních služeb (§ 34, odst. 1 zákona o sociálních službách):

- ✓ *centra denních služeb,*
- ✓ **denní stacionáře,**
- ✓ **týdenní stacionáře,**
- ✓ **domovy pro osoby se zdravotním postižením,**
- ✓ *domovy pro seniory,*
- ✓ *domovy se zvláštním režimem,*
- ✓ *chráněné bydlení,*
- ✓ *azylové domy,*
- ✓ *domy na půli cesty,*
- ✓ *zařízení pro krizovou pomoc,*

- ✓ nízkoprahová denní centra,
- ✓ nízkoprahová zařízení pro děti a mládež,
- ✓ noclehárny,
- ✓ terapeutické komunity,
- ✓ sociální poradny,
- ✓ sociálně terapeutické dílny,
- ✓ centra sociálně rehabilitačních služeb,
- ✓ **pracoviště rané péče,**
- ✓ intervenční centra.

Raná péče

- je podle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách, **sociální terénní služba**, příp. doplněná ambulantní formou **služby**, poskytovaná dítěti a rodičům dítěte ve věku do 7 let, které je zdravotně postižené nebo jehož vývoj je ohrožen v důsledku nepříznivého zdravotního stavu.

Co je raná péče?

Raná péče je odborná terénní služba pro rodiny dětí do 7 let, jejichž vývoj je ohrožen v důsledku nepříznivého zdravotního stavu, nebo dětí se zdravotním postižením. Služba se zaměřuje na podporu rodiny a podporu vývoje dítěte s ohledem na jeho specifické potřeby.

Ranou péči definuje zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb., § 54

Jak funguje raná péče?

Službu rané péče můžete využít od zjištění rizika nebo postižení u dítěte po nezbytnou dobu, nejdéle však do 7 let věku dítěte. V rozsahu základních činností je služba pro rodiny bezplatná. Poskytují ji naše regionální pracoviště, na která z nich se obrátit, najdete pod záložkou. [Koho máme kontaktovat.](#)

Proč raná péče?

Zásadní roli ve vývoji dítěte hrají první tři roky života. Právě v období do tří let jsou kompenzační možnosti mozku tak obrovské, že umožňují nejlépe rozvinout náhradní mechanismy i u těch dětí, které mají v některé oblasti vývoje vážný handicap. Přestože mozek je schopen vytvářet nová nervová spojení po celý život, člověk se nejrychleji rozvíjí a nejlépe přizpůsobuje změnám v raném dětství.

Charakteristika rané péče:

- Má preventivní charakter, protože snižuje vliv prvotního postižení a brání vzniku postižení druhotného. To je projevem porušení vazeb dítěte s jeho okolím nebo nedostatečným rozvinutím funkcí postiženého orgánu.
- Posiluje rodinu, využívá jejích přirozených zdrojů tak, že i dítě s postižením může vyrůstat a prospívat v jejím prostředí.
- Znamená ekonomický přínos, postupně činí rodiče nezávislymi na institucích, snižuje nutnost ústavního pobytu a šetří tím státní výdaje.
- Je předpokladem úspěšné sociální integrace.

- Je poskytována převážně v přirozeném prostředí dítěte. Základním přirozeným prostředím je rodina. Toto platí zejména pro období od 0 do 3 let. Právě láskyplná a stimulující interakce mezi rodičem a dítětem s postižením je podle posledních výzkumů podstatným faktorem rozvoje nejen jeho psychických, ale i fyziologických funkcí. Proto je pro ranou péči typická forma terénní práce (konzultace poradenského pracovníka v domácím prostředí).
- Poskytuje rodičům nezávislé informace.
- Služby rané péče jsou sestavovány na základě analýzy individuálních potřeb rodiny.

Základní činnosti poskytujeme zejména formou poradenství – konzultací, realizovaných určeným poradcem rané péče v místě bydliště rodiny (tzv. konzultace v rodině). Interval mezi konzultacemi je 1–3 měsíce a je předmětem vzájemné domluvy, délka konzultace je zpravidla cca 2 hodiny. Další kontakty mezi klientem a poradcem jsou v čase mezi konzultacemi v rodině poskytovány telefonicky, korespondenčně (e-mailem, poštou), osobně, a řídí se vzájemnou domluvou. Terénní forma služby může být doplněna také formou ambulantní, ta probíhá zpravidla v prostorách pracoviště rané péče. V nouzové situaci spojené s vysokou mírou výskytu koronaviru může služba po určitou dobu probíhat ve specifickém režimu (např. s minimalizací osobního kontaktu a jeho náhradou distančními formami spolupráce apod.).

Základní činnosti služby rané péče

Výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti (možné formy a prostředky služby):

- Zhodnocení aktuální úrovně schopností a dovedností dítěte.
 - Mapování míry potřebné podpory rodičů ve vedení dítěte se znevýhodněním.
 - Poradenství rodičům a blízkým osobám v oblasti přístupu a práce u znevýhodněného dítěte.
 - Možnost zařadit dítě do některého z realizovaných podpůrných programů (program podpory psychomotorického vývoje dítěte, program stimulace zraku).
 - Poradenství k podpoře psychomotorického vývoje dítěte.
 - Využití metod a technik k podpoře psychomotorického vývoje dítěte, praktická ukázka, instruktáž rodičů.
 - Provedení funkčního vyšetření zraku dítěte.
 - Doporučení, zapůjčení vhodných hraček, pomůcek k podpoře psychomotorického vývoje dítěte.
 - Zapůjčení literatury, videomateriálů.
 - Semináře a přednášky pro rodiče.
- **Zprostředkování kontaktu se společenským prostředím (možné formy a prostředky služby):**
 - Zprostředkování kontaktů s dalšími rodinami v obdobné situaci.
 - Skupinová setkávání rodičů.
 - Sdílení s ostatními rodiči na webových stránkách poskytovatele, případně dalšími způsoby.
- **Sociálně-terapeutické činnosti (možné formy a prostředky služby):**
 - Podpůrný poradenský rozhovor, aktivní naslouchání.
 - Podpora mapování vlastní situace klientem a plánování dalšího postupu.

- Podpora vymezení priorit u klienta a jejich dosahování.
 - Využití metod a technik ke zkvalitnění vzájemné komunikace (rodič/pracovník, rodič/dítě, rodič/rodič, rodič/okolí...).
 - Pomoc při vyhledání a oslovení návazné služby v regionu.
 - Kurzy pro rodiny – pobytové akce s programem (účastníci si hradí pouze ubytování a stravu).
- **Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí:**
 - Doprovod k jednání s úřady, specialisty.
 - Zpracování vyjádření, doporučení, zprávy z pohledu poradce.
 - Zprostředkování kontaktů na podpůrné odborníky, organizace.
 - Pomoc při zařazení dítěte do školského zařízení (SPC, MŠ, ZŠ...).
 - Informační podpora v oblasti dávek, pomůcek v souvislosti se situací klienta.

Denní, týdenní stacionáře, Domovy pro osoby se zdravotním postižením (§46-48):

- Nabízí ambulantní služby osobám se sníženou soběstačností z důvodu věku nebo zdravotního postižení a osobám s chronickým duševním onemocněním, jež vyžadují pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby.

Úkony:

- ✓ poskytnutí ubytování (pouze týdenní stacionáře a Domovy pro osoby se zdravotním postižením).
- ✓ poskytnutí stravy, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu,
- ✓ pomoc při zvládání běžných úkonů péče o vlastní osobu,
- ✓ výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,
- ✓ zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- ✓ sociálně terapeutické činnosti
- ✓ pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí

Denní stacionáře (Švarcová 2006):

- Péče je poskytována dětem, mládeži i dospělým klientům.
- V péči o děti poskytují zařízení s denním pobytem výchovnou a vzdělávací činnost, avšak děti v období povinné školní docházky by měly být zařazovány do příslušného typu školy.
- V péči o dospělé nabízí klientům formy pracovní terapie a využití volného času.
- Zachování co nejvyšší míry kontaktu s rodinou.

Týdenní stacionáře (Švarcová 2006):

- Týdenní pobyt je optimálním řešením.
- Tato zařízení poskytují klientům bohatý program, který by nebyla rodina schopna zajistit.
- Přitom však nedochází k přetrhání emocionálních vazeb mezi klientem a rodinou.

- Výhodou je, že rodiče se mohou přes týden věnovat sourozencům bez postižení a vykonávat zaměstnání.
- O víkendu věnují svůj čas dítěti s postižením.

Domovy pro osoby se zdravotním postižením (Švarcová 2006):

- V případě domova pro osoby se zdravotním postižením zařízení plně zastupuje funkci rodiny a velmi záleží na kvalitě poskytovaných služeb.
- Velkým rizikem je především absence citových pout vytvořených v rodině. Jako rizikový faktor se jeví také **tradiční přístup**, který je orientován medicínsky a ochrannitelsky.
- Tradiční způsob péče o klienty přináší negativní důsledky jako je šikana, hospitalismus a zneužívání mocenského postavení personálem.
- Naproti tomu stojí **moderní přístup** k sociální péči, vycházející z potřeb klienta (Valenta, Müller, 2003).

Organizace sociálních služeb v Domovech pro osoby se zdravotním postižením:

- **Poskytnutí ubytování** - ubytování samotné a také úklid, praní a drobné opravy ložního a osobního prádla a ošacení, žehlení.
- **Poskytnutí stravy** - zajištění celodenní stravy, která odpovídá věku, zásadám racionální výživy a potřebám dietního stravování, a to v rozsahu alespoň tří hlavních jídel.
- **Poskytování pomoci zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu** - pomoc při oblékání, svlékání, pomoc při přesunu na lůžko či vozík, pomoc při vstávání z lůžka, uléhání či změně poloh, pomoc při jídle a pití a pomoc při prostorové orientaci a samostatném pohybu.

Organizace sociálních služeb v Domovech pro osoby se zdravotním postižením:

- **Výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti** - pracovní výchovné činnosti, nácvik a upevňování motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností, vytvoření podmínek pro zajišťování přiměřeného vzdělávání nebo pracovního uplatnění, volnočasové a zájmové aktivity, umělecké terapie, individuální plány.
- **Zprostředkování kontaktu se společenským prostředím** - podpora a pomoc při využívání běžně dostupných služeb a informací. Dále pak pomoc při upevnění a obnovení kontaktu s rodinou a dalších aktivitách, které podporují sociální začleňování jedince.
- **Sociálně terapeutické činnosti** - rozvoj nebo udržení osobních a sociálních schopností či dovedností podporujících sociální začleňování osob.

Humanizace, transformace a deinstitucionalizace zařízení sociálních služeb:

- ✓ **Standardy kvality sociálních služeb.**
- ✓ **Kultivovat bydlení** snižováním počtu klientů na pokoji, zřizovat samostatné pokoje a chráněné bydlení.
- ✓ Dětem s těžkým postižením umožnit **pohyb** na zemi, na koberci a na speciálním nábytku.
- ✓ Snížit zdravotnický personál na minimum, nahradit jej pedagogickými pracovníky. **Personál** je rovnocenným partnerem klienta.

- ✓ Koncipovat Domov jako **otevřenou instituci**, přístupnou návštěvám. Neomezovat návštěvy rodičů. Chodit i s klienty na vozíku na procházky. Účastnit se života mimo Domov.
- ✓ Hlavním cílem by se mělo stát zvládnání **sebeobslužných činností** za účelem dosažení co nejvyšší samostatnosti klientů.
- ✓ Zajistit **edukaci klientů** (třídy základní školy speciální, kurz k doplnění základů vzdělání poskytovaný základní školou speciální, individuální výuka pod patronací speciálního pedagoga).
- ✓ Zavést **pracovní terapii** pro klienty, chráněné dílny.
- ✓ Respektovat **potřeby, přání a pocity klienta**.
- ✓ Organizovat zajímavé **aktivity**, které smysluplně vyplnit volný čas klientů.
- ✓ Umožnit **setkávání klientů obou pohlaví** (partnerský život).
- ✓ Slušně a správně klienty **oslovovat**.

Literatura:

- Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění účinném od 1. 1. 2021
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění účinném od 1. 1. 2021
- Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění účinném od 23. 10. 2020
- Vyhláška č. 10/2005 Sb., o vyšším odborném vzdělávání, ve znění účinném od 23. 10. 2020
- Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění účinném od 1. 9. 2019
- Vyhláška č. 161/2018 Sb., o předkládání údajů o předpokládaných počtech pedagogických pracovníků a jejich platovém zařazení
- MPSV
- Zákon č. 108/2006 Sb. stav do 30.9. 2017